

Årsrapport 2020

Avdelningen för särskilda utredningar

Polismyndigheten

Innehåll

1 Avdelningschefens förord	3
2 Sammanfattning	4
3 Avdelningen för särskilda utredningar	6
3.1 Uppdrag och ansvar	6
3.2 Regleringen	6
3.3 Organisation och personal	7
3.4 Oberoende och kvalitet	7
3.5 Information och insyn	8
3.6 Coronapandemins påverkan på avdelningen för särskilda utredningar	10
4 Avdelningens verksamhetsområden	11
4.1 Ärendesamordning	11
4.2 Utredning	11
4.3 Underrättelse	12
4.4 Spaning och ingripande	12
4.5 Kansli	13
Exempel på domar från 2020	14
5 Verksamhetsåret 2020	16
5.1 Strategiska inriktningar	16
5.2 Behålla och stärka kompetensen	17
5.3 Öka förmågan att upptäcka och utreda brott	18
5.4 Kommunikation	18
5.5 Stärka det internationella samarbetet	19
5.6 Digitalisering	21
5.7 Helheten före delarna	21
6 Resultatredovisning	22
6.1 Inkomna ärenden	22
6.2 Brottskategorier	23
6.3 Ärendeflöde och resultatmätt	24
6.4 Underrättelser	25
6.5 Budget och ekonomi	25
English summary	26

1 Avdelningschefens förord

Avdelningen för särskilda utredningar (SU) har i uppdrag att utreda brottsmisstankar mot polisanställda och andra befattningshavare inom rättsväsendet. Att utreda anmälningar mot dessa personkategorier med oberoende och kvalitet är viktigt för förtroendet för polisen och övriga delar av rättssystemet, och i förlängningen för demokratin.

Sex verksamhetsår har gått sedan SU inrättades. Det är inte utan stolthet jag ser tillbaka på de här åren. Vi har sedan starten målmedvetet arbetat för att stärka oberoendet gentemot övriga delar av polisen samt utveckla verksamheten i riktning mot ökad kvalitet och effektivitet. Tack vare att vi numera har både vår egen underrättelseverksamhet samt spanings- och ingripandeverksamhet kan vi agera i ärenden utan att riskera vårt oberoende till övrig polisverksamhet. Känsliga uppgifter kan hållas inom avdelningen, vilket stärker rättssäkerhet och integritet för såväl brottsoffer som för den anmälda samtidigt som samhällets intressen tas tillvara.

Under verksamhetsåret 2020 har vi fortsatt att utveckla vår underrättelse-, spanings- och ingripandeförmåga genom att bland annat rekrytera fler analytiker och förstärka kompetensen inom narkotikaområdet. Vi har även tagit steg framåt när det gäller utveckling och effektivisering av utredningsprocessen. Handläggningstiderna har minskat samtidigt som antalet ärenden som har redovisats till åklagare ligger kvar på samma nivå som tidigare år.

Något som jag finner bekymmersamt är att antalet ärenden om dataintrång inom Polismyndigheten har ökat. Vi kommer därför särskilt att arbeta med utredningsprocessen kring dataintrången framöver. I många fall handlar det om att anställda gör slagningar på till exempel släktingar eller bekanta, men i andra fall har information från dataintrång lämnats över till och använts inom den organiserade brottsligheten.

Ett område av betydelse för SU är det internationella samarbetet. Jag vill särskilt framhålla Internal Criminal Investigations Network, ICIN, ett nätverk inom Europol-samarbetet för organisationer med motsvarande uppdrag som SU. Intresset för nätverket har varit stort och vi har hittills beviljat ett drygt tjugotal organisationer medlemskap. Min förhoppning är att vi ska kunna arrangera ett första möte våren 2021.

Det är svårt att blicka tillbaka på det gångna året utan att reflektera över den globala pandemi som så plötsligt och genomgripande förändrade tillvaron för oss alla. De långsiktiga effekterna låter sig ännu inte överblickas. Jag är ändå tacksam över att sjuktalen bland medarbetarna har varit förhållandevis låga och att vi trots de utmaningar som pandemin har inneburit har lyckats genomföra vårt uppdrag med gott resultat.

Antalet inkomna ärenden till SU har ökat år efter år. Det är en trend som enligt våra prognoser kommer att hålla i sig. Avslutningsvis vill jag därför säga att vi är väl rustade för att möta det ökade behovet av vår verksamhet och att ta nästa steg i utvecklingen av SU.

Ebba Sverne Arvill
Avdelningschef

2 Sammanfattning

Avdelningen för särskilda utredningar (SU) inrättades av riksdagen vid omorganisationen av polisen 2015. SU hör formellt till Polismyndigheten, men är en fristående avdelning med bland annat egen budget och fristående lokaler avskilda från övriga Polismyndigheten.

SU värnar om sitt oberoende gentemot övriga myndigheten. Oberoendet tar sig uttryck i att det är regeringen som utser avdelningschef och som fastställer de ekonomiska ramarna för avdelningen. Det är alltid åklagare vid Särskilda åklagarkammaren (SÅK) som är förundersökningsledare i SU:s ärenden. SU har även ett eget kriminaldiarium i förhållande till övriga Polismyndigheten och det är endast SU:s personal som har åtkomst till avdelningens ärenden. På det här sättet kan SU:s utredningar bedrivas med hög rättssäkerhet och integritet.

” Det är alltid åklagare vid Särskilda åklagarkammaren som är förundersökningsledare i SU:s ärenden.

SU har ytterligare stärkt den egna resursen för spanings- och ingripande verksamheten. Detta är en

följd av ett ökat behov från SU:s verksamhet samt ett led i att stärka oberoendet och integriteten i SU:s brottsbekämpande verksamhet. Flera brott har kunnat upptäckas med anledning av den egna spaningsverksamheten. Avdelningen har också anställt fler analytiker till utredningsverksamheten för att stärka förmågan att visualisera och sammanställa stora informationsmängder i de ärenden som är av mer komplex natur. Dessa satsningar har bidragit till en ökad kvalitet och effektivitet i förundersökningarna.

Antalet ärenden om dataintrång inom Polismyndigheten har ökat och SU kan i sina utredningar konstatera att information från dataintrång i vissa fall används inom den organiserade brottsligheten. I andra fall kan SU se att dataintrång kan kopplas till rena så kallade nyfikenhetsslagningar, till exempel när en anställd gör slagningar i polisens it-system för att kontrollera eller hämta en uppgift på en släkting.

Under året har SU bedrivit ett aktivt kommunikationsarbete i syfte att öka kunskapen och förståelsen för SU:s uppdrag och verksamhet. Detta är viktigt för att öka transparensen, utveckla det brottsförebyggande arbetet och för att stärka förtroendet för avdelningens och Polismyndighetens verksamhet. SU har självständigt

ca **6 100** ärenden fick SU in 2020, vilket är en ökning mot föregående år. Ökningen av antalet anmälda ärenden är proportionerlig med ökningen av antalet anställda inom Polismyndigheten.

83% av de brottsanmälningar som kommer in till SU riktar sig mot en polis som är misstänkt för brott.

initierat flera publikationer i externa medier under året vilket är en ambitionshöjning jämfört med tidigare. Detta har resulterat i en ökad förståelse för avdelningens uppdrag och ett ökat intresse samt informationsinflöde till verksamheten.

Coronapandemin har påverkat avdelningens verksamhet på flera sätt. Antalet fysiska informationsinsatser för externa parter har minskat och begränsningar har införts för resor och fysiska kontakter inom och utom avdelningen. Planerade utbildningsinsatser har ställts in eller skjutits upp.

SU har under 2020 dokumenterat iakttagelser och erfarenheter från den egna brottsbekämpande verksamheten och delat dessa till Polismyndighetens olika verksamhetsgrenar. Syftet med detta är att uppmärksamma och återkoppla till Polismyndigheten i de fall SU har identifierat bristande rutiner, beteenden eller metoder som behöver förändras.

Avdelningen har under året tillämpat nya metoder inom det brottsbekämpande området och stärkt kompetensen inom den digitala kommunikationen till följd av pandemins påverkan. Flera avdelningsgemensamma projekt har påbörjats och genomförts för att effektivisera och höja kvaliteten på verksamheten. Några exempel

på detta är avdelningens fortsatta arbete att stärka brottsofferhanteringen och att effektivisera processen för utredningsverksamheten. Avdelningen har även förbättrat möjligheterna att kunna göra mer kvalificerade uppföljningar och prognostiseringar av brottsutvecklingen. Detta har bidragit till ökade möjligheter att planera verksamheten och kompetensförsörjningen.

SU har fortsatt att utveckla samarbetet med motsvarande organisationer som SU i andra länder. Under våren 2020 beslutade avdelningschefen att bilda Internal Criminal Investigations Network (ICIN) vilket är ett nytt nätverk för internutredningsorganisationer inom Europols mandat. Syftet med ICIN är att stärka allmänhetens förtroende för ländernas polisorganisationer och för Europol. Inom Norden har det nordiska samarbetet fortsatt med att utveckla samarbetsformer och gemensamma juridiska frågeställningar inom den brottsbekämpande verksamheten.

Under 2020 fick SU in cirka 6 100 ärenden vilket är en ökning mot föregående år. Ökningen av antalet anmälda ärenden är proportionerlig med ökningen av antalet anställda inom Polismyndigheten. Polisanställda utgör den största gruppen av befattningshavare som anmäls till SU.

3 Avdelningen för särskilda utredningar

3.1 Uppdrag och ansvar

Avdelningen för särskilda utredningar (SU) har till uppgift att handlägga brottsanmälningar mot polisanställda och polisstudenter samt mot bland annat åklagare, domare, riksdagsledamöter och statsråd. SU utreder även andra myndighetsanställda som bedriver brottsutredande verksamhet. För de flesta befattningshavare utreder SU alla misstänkta brott, men för några är det endast påstådda brott i tjänsten som utreds av SU. En lista över vilka befattningshavare och vilka brott som utreds av SU finns i faktarutan nedan.

BEFATTNINGSHAVARE

Brottsanmälan gällande någon av dessa befattningshavare utreds av SU:

- Polisanställda
 - Uppdragstagare vid polisen
 - Polisstudenter
 - Anställda vid åklagarmyndigheter
 - Domare
 - Nämndemän
 - Statsråd
 - Anställda vid Riksdagens ombudsmän (JO)
 - Anställda vid Justitiekanslern
 - Riksdagsledamöter
 - Riksdagens talmän
 - Fullmäktig i Riksbanken
 - Ledamöter av Riksbankens direktion
 - Ledamöter av Valprövningsnämnden
 - Ledamöter av Riksdagens överklagandenämnd
 - Medlemmar av Kungafamiljen
 - Anställda vid brottsutredande verksamhet inom myndigheter (t ex Skatteverket, Tullverket, Kustbevakningen, Militärpolisen).
-

Samtliga anmälningar som kommer in eller upprättas vid SU överlämnas till åklagare för beslut om förundersökning ska inledas eller inte. Det är åklagare vid SÅK som är förundersökningsledare i SU:s ärenden och som bestämmer vilka utredningsåtgärder som ska genomföras och om en förundersökning ska leda till åtal eller läggas ned. Även Riksåklagaren, Justitiekanslern eller Justitieombudsmannen kan ta den rollen.

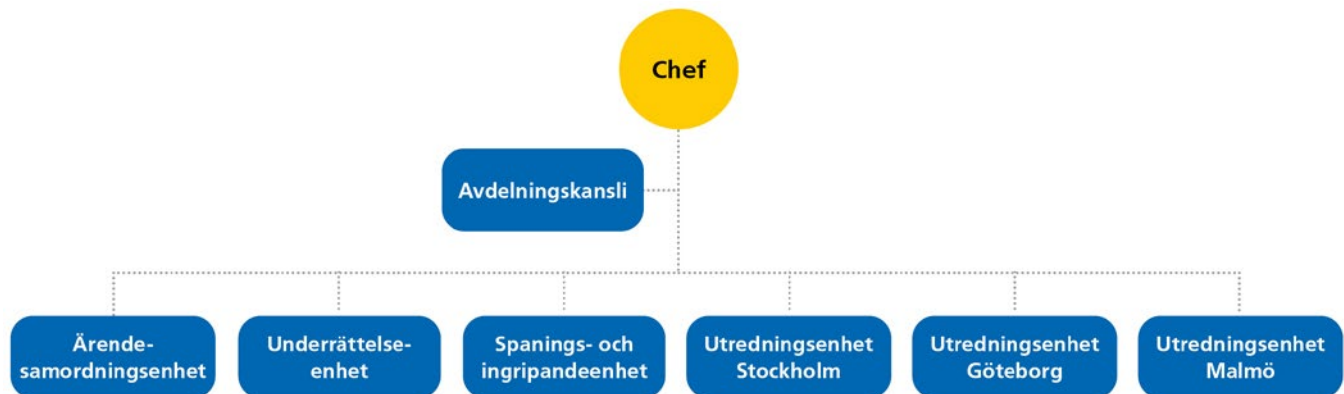
SU hanterar underrättelseinformation rörande anställda och vissa uppdragstagare inom polisen samt polisstudenter. Underrättelseuppslag som skrivs i någon annan del av Polismyndigheten och som rör någon befattningshavare inom SU:s ansvarsområde överlämnas till SU för hantering.

3.2 Regleringen

SU är organisatoriskt en del av Polismyndigheten, men verksamheten hålls avskild från övrig polisverksamhet. SU tilldelas medel enligt en särskild anslagspost i regleringsbrevet och uppföljning av SU:s verksamhet sker till regeringen genom SU:s årsrapport som lämnas varje år. Avdelningens chef tillsätts av regeringen. Bestämmelser om SU:s verksamhet och vilka personkategorier som omfattas av SU:s ansvarsområde finns i förordningen (2014:1106) om handläggning av ärenden om brott av anställda inom polisen och vissa andra befattningshavare, SuF. Den ger också Polismyndighetens insynsråd och regionpolisråd rätt till information om SU:s ärenden som rör polisanställda.

SuF reglerar också att SU ska underrätta Polismyndigheten och Säkerhetspolisen om inkomna och avslutade ärenden som gäller brott, skada i arrest och omständigheter som kan vara av betydelse för anställningen när det berör någon av deras medarbetare eller uppdragstagare. Detta görs bland annat för att arbetsrättsliga och andra åtgärder ska kunna vidtas även om anmälan inte leder till någon straffrättslig påföljd.

AVDELNINGEN FÖR SÄRSKILDA UTREDNINGAR

Gärningar som inte anses vara brottsliga kan ändå vara felaktiga och därför ska myndigheterna underrättas om dem. Bestämmelser om SU:s verksamhet finns också i Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (ÅFS 2014:16) samt i Arbetsordning för Polismyndigheten (PM 2020:26).

3.3 Organisation och personal

SU består av sex enheter och ett avdelningskansli. Det finns tre utredningsenheter och de är geografiskt placerade i Stockholm, Göteborg och Malmö, men har gemensamt ett nationellt ansvar. Underrättelseenheten, ärendesamordningsenheten, spanings- och ingripandeenheten samt avdelningskansliet är placerade i Stockholm. SU arbetar över hela landet utan geografisk begränsning. Alla anmälningar kanaliseras via ärendesamordningen för att sedan fördelas mellan de tre utredningsenheterna. SU:s utredare reser över hela landet för att hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder. Även spanings- och underrättelseverksamhet genomförs utan geografisk begränsning.

Avdelningens totala antal medarbetare har ökat med anledning av en ambitionshöjning att utveckla förmågan att bedriva en självständig spanings- och ingripandeverksamhet. Avdelningen har också anställt fler analytiker till utredningsverksamheten för att stärka förmågan

att visualisera och sammanställa stora informationsmängder i de ärenden som är av mer komplex natur. Detta har bidragit till en ökad kvalitet och effektivitet i förundersökningarna.

3.4 Oberoende och kvalitet

Medborgarna ska ha stort förtroende för de brottsutredningar som bedrivs inom SU:s ansvarsområde. Det var ett av syftena med att inrätta avdelningen vid omorganisationen av polisen 2015. Genom att SU bedriver sin verksamhet med erfaren personal som inte har en koppling till den händelse som utreds säkerställs att utredningarna handläggs med hög kvalitet och effektivitet. Kvaliteten måste säkerställas redan i första ledet av utredningen. SU har tillsammans med SÅK beredskap dygnet runt. När en anmälan om brott är upprättad överlämnas den undantagslöst till åklagare vid SÅK. Det är alltid en åklagare som beslutar om det ska inledas en förundersökning eller inte. Denna ärendehandläggning skiljer sig från handläggningen vid övriga Polismyndigheten där en polisanställd i vissa fall kan vara förundersökningsledare. Om en förundersökning inleds utreder SU ärendet med åklagaren som förundersökningsledare. Därigenom kan utredningar vid SU bedrivas med hög rättssäkerhet och integritet.

Ett ärende vid SU kan även inledas efter arbete inom

SU:s underrättelseverksamhet. Underrättelsearbete är viktigt för att säkerställa att även brottsliga gärningar som inte blir anmälda blir föremål för utredning. Med en egen underrättelseverksamhet som kompletteras med en spaningsverksamhet kan arbetet utföras avskilt och kvalitetssäkras så att information från ärenden inte sprids vidare.

SÄRSKILDA UTREDNINGAR

SU är inrättat av riksdagen enligt 2 b § polislagen (1984:387). Verksamheten vid SU hålls avskild från övrig polisverksamhet och avdelningschefen för SU tillsätts av regeringen (34 och 44 §§ förordningen [2014:1102] med instruktion för Polismyndigheten).

I Polismyndighetens arbetsordning finns också bestämmelser om att SU ska vara fristående från övrig verksamhet inom Polismyndigheten och samtidigt ha befogenhet att begära resurser från övriga polisen (2 kap. 21 § och 3 kap. 27 § Arbetsordning för Polismyndigheten [PM 2020:26]). SU tilldelas varje år medel av regeringen genom en egen anslagspost i regleringsbrevet. Det innebär att Polismyndigheten inte kan påverka varken storleken på SU:s budget eller hur medlen används. Oberoendet förstärks även av att SU:s lokaler fysiskt är avskilda från övriga Polismyndigheten. SU:s eget kriminaldiarium förstärker oberoendet ytterligare eftersom ett ärende som förs över från Polismyndighetens kriminaldiarium till

SU blir åtkomstskyddat. För att ytterligare säkerställa kvaliteten och rättssäkerheten i SU:s verksamhet följer avdelningen löpande upp internrevisionens och tillsynsfunktionens granskningar och rekommendationer och vidtar åtgärder vid behov.

SU:s it-system är avskilda från övriga Polismyndigheten genom bland annat brandväggar och egna plattformar. Under året har avdelningens interna behörigheter till systemen reviderats och uppdaterats.

Information från polisens it-system är av stor betydelse för SU:s förmåga att kunna bedriva brottsbekämpning med hög kvalitet och effektivitet. Av det skälet har SU ökat sin förmåga att inhämta information. För att säkerställa den enskildes integritet är det viktigt att SU kan inhämta information utan att behöva begära den från någon annan utomstående part.

3.5 Information och insyn

Vid Polismyndigheten finns ett insynsråd som regleras i 32 § förordningen (2014:1102) med instruktion för Polismyndigheten. Insynsrådet ska särskilt följa den verksamhet som bedrivs vid SU. Genom denna insyn och uppföljning stärks SU:s ställning och förtroendet för Polismyndighetens totala verksamhet ökar.

Utöver insynsrådet finns regionpolisråd, som har motsvarande uppgift som insynsrådet, men på regional nivå. I såväl insynsrådet som i regionpolisråden finns det utskott som har till uppgift att ha särskild insyn i SU:s verksamhet och ärenden. Allmänhetens förtroende

för polisens arbete är en avgörande demokratifråga. Värdet av insyn av medborgare och folkvalda är angeläget för frågor om demokrati, rättssäkerhet och effektivitet. Polisens ställning och befogenhet att utöva tvång ställer särskilda krav på insyn för att upprätthålla allmänhetens förtroende och polisens legitimitet. Polismyndighetens insyns- och regionpolisråd har en viktig funktion för att tillgodose behovet av medborgerlig insyn och demokratisk kontroll.

SU håller insynsrådet informerat om anmälningar och utredningar mot polisanställda genom att avdelningschefen deltar i rådets möten. Dessutom har rådet bildat utskott för en fördjupad granskning. Avdelningschefen träffar insynsrådets utskott regelbundet mellan rådsmöten för att ge tillgång till den information som utskottet behöver. Under 2020 har anmälningar relaterade till händelser i arrest, ingripandeverksamhet och narkotikabrott varit fokusområden vid mötestillfällena med syfte att särskilt följa utvecklingen inom dessa områden. Regionpolisråden och deras respektive utskott har informerats på motsvarande sätt av cheferna vid SU:s utredningsenheter om ärenden som rör respektive region.

” Polismyndighetens insyns- och regionpolisråd har en viktig funktion för att tillgodose behovet av medborgerlig insyn och demokratisk kontroll.

3.5.1 Fokusområden

Ett gemensamt digitalt möte med samtliga av rådets utskott tillsammans med medarbetare vid SU genomfördes i november 2020. Vid mötet diskuterades hur arbetet ska bedrivas under 2021 så att insynsrådet, regionpolisråden och utskotten får den information som de behöver för att utföra sitt uppdrag. Efter diskussioner fastställdes ytterligare ett område med fokus på dataintrång, som särskilt ska bevakas och följas upp under 2021 tillsammans med de tidigare beslutade fokusområdena ingripande, arrest och narkotika.

DATAINTRÅNG

I takt med att samhället i stort blir mer digitaliserat har även Polismyndigheten utvecklat fler it-system och plattformar med syfte att göra informationen mer tillgänglig för de anställda ur ett verksamhetsperspektiv. Systemen utvecklas kontinuerligt och information finns tillgänglig i flera av polisens mobila verktyg, till exempel mobiltelefoner. Effekten av detta är att den enskilde polisen kan utföra slagningar och påbörja en utredning ute på fältet utan att behöva ta sig fysiskt till en polisstation. Det ställer stora krav på användaren att åtgärderna, det vill säga slagningarna, är nödvändiga för att utföra ett tjänsteuppdrag. Med tillgängligheten till information ökar också möjligheten att nyttja tekniken på ett sätt som inte är förenligt med tjänsteuppdraget.

SU bevakar utvecklingen inom digitaliseringen och begär allt oftare in loggar på slagningar i polisens it-system som är utförda av en anställd vid misstanke om brott eller brottslig verksamhet. Loggarna är en framgångsfaktor i utredningar avseende bland annat dataintrång och kan användas både för att bekräfta eller dementera en initial misstanke om en otillåten slagning i ett av polisens it-system.

Antalet ärenden om dataintrång inom Polismyndigheten har ökat och SU kan i sina utredningar konstatera att information från dataintrång i vissa fall används inom den organiserade brottsligheten. I andra fall kan SU se att dataintrång kan kopplas till rena s.k. nyfikenhetsslagningar, om en anställd gör slagningar i polisens it-system för att kontrollera eller hämta en uppgift om till exempel en släkting.

Lednings- och pandemimöte på SU.

INGRIPANDE

Polisens ingripanden mot allmänheten är av särskilt intresse att följa upp då det i just dessa situationer kan uppstå våldsanvändning av polisen mot en enskild.

Flera anmälningar mot polisanställda genereras också från dessa situationer och gruppen ingripandepolis är den mest anmälda kategorin inom polisen. Under 2020 har Polismyndigheten genomfört flera särskilda insatser med målsättningen att öka den polisiära närvaron i utsatta områden. Polismyndigheten har även i ett projekt avseende medarbetarskydd identifierat att risken att utsättas för hot om våld har ökat bland anställda i yttre tjänst.

Tekniska utvecklingar som har bidragit till en ökad rätts-säkerhet är de kroppsburna kameror som bärs av poliser i yttre tjänst. Filmer från dessa kameror är en framgångsfaktor i att klargöra ett faktiskt händelseförlopp som anmäls till SU. Andra faktorer som en god skriftlig avrapportering bidrar till att förundersökningsledaren kan fatta relevanta beslut och ge direktiv till utredaren på SU. En utmaning för SU:s utredningsenheter kan ibland vara att få kontakt med en anmälare och få denne att bidra till utredningsarbetet.

3.6 Coronapandemins påverkan på avdelningen för särskilda utredningar

Coronapandemin har, i likhet med resten av Polismyndigheten, påverkat avdelningens verksamhet på flera sätt. Antalet fysiska informationsinsatser för externa parter har minskat och begränsningar har införts för resor och fysiska kontakter inom och utom avdelningen. Planerade utbildningsinsatser har ställts in eller skjutits upp.

Avdelningen tog under våren fram en pandemiplan som tydliggjorde rutiner för hur verksamheten, arbetsmiljön och informationssäkerheten ska säkerställas vid arbete hemifrån. Pandemiplanen har reviderats under året enligt de förutsättningar som har gällt för stunden. Förändringar och anpassningar i avdelningens lokaler och arbetstidsplanering har också gjorts för att verksamheten ska kunna fortsätta att bedrivas effektivt och säkert för att minska risken för smittspridning.

4 Avdelningens verksamhetsområden

4.1 Ärendesamordning

SU följer Polisens Nationella Utredningsdirektiv (PNU) och har därför en ärendesamordningsenhet. Målsättningen med ärendesamordning är att samla brottsmisstankar mot samma person samt att samla ihop relevanta handlingar och överlämna dessa till en förundersökningsledare i ett sammanhang. På detta sätt kan utredningsarbetet bedrivas med hög kvalitet och effektivitet.

När en brottsanmälan kommer in till SU samlar ärendesamordningen in det relevanta underlaget och överlämnar det till åklagaren för beslut om förundersökning ska inledas eller inte. Underlaget kan exempelvis vara avrapporteringspromemorior från en händelse, utdrag ur logglistor eller foto- och filmmaterial. Denna hantering skapar bättre förutsättningar för åklagarna att fatta välgrundade beslut om förundersökning. I de fall ärendena ska utredas vidare fördelas de till en av utredningsenheterna.

Ärendesamordningen och utredningsenheterna överlämnar också information om SU:s ärenden till Polismyndigheten genom grupperna för skiljande- och disciplin (GSD) vid varje region för eventuell vidare arbetsrättslig utredning eller andra åtgärder. Ärendesamordningsenheten är placerad i Stockholm. Där arbetar handläggare med hög kompetens och lång erfarenhet av ärendesamordning och brottsutredning.

Vid ärendesamordningen och på utredningsenheterna handläggs regelmässigt förfrågningar från allmänheten och media om att ta del av allmänna handlingar. Intresset för SU:s verksamhet är stort och tillsammans med de sekretessprövningarna som måste göras, för att pröva vad som kan lämnas ut, utgör den verksamheten en del av de dagliga åtgärder som utförs vid avdelningen.

4.2 Utredning

Vid SU har samtliga utredare hög kompetens och lång erfarenhet av brottsutredning. Åklagare vid SÅK är förundersökningsledare och beslutar om förundersökning ska inledas eller inte och vilka utredningsåtgärder som ska vidtas. Utredare vid SU arbetar med att genomföra utredningen. Det kan innebära att hålla förhör, samla bevis, analysera ekonomiska transaktioner eller att skapa utredningsunderlag. Utredningsenheterna har tillgång till förundersökningsstöd i form av operativa analytiker med särskild kompetens att analysera och visualisera stora informationsmängder.

” När händelser inträffar utanför kontorstid har SU:s utredningsverksamhet beredskap dygnet runt, sju dagar i veckan.

Utredningsenheternas lokaler är i flera fall samlokaliserade med SÅK, vilket underlättar samarbetet. Åklagarna kan löpande ge direktiv och när utredarna har redovisat till åklagarna kan diskussioner föras om ytterligare utredningsåtgärder ska vidtas. Utredarna färdigställer också förundersökningsprotokollet. Att åklagare alltid är förundersökningsledare innebär en kvalitetssäkring i SU:s utredningar.

När händelser inträffar utanför kontorstid har SU:s utredningsverksamhet beredskap dygnet runt, sju dagar i veckan. Detta innebär att vid händelser som uppstår utanför kontorstid finns det alltid en utredare vid SU som kan bistå åklagaren med att vidta utredningsåtgärder eller med annat stöd för arbetets bedrivande. Utredare i beredskap kan också vid behov påbörja utredningsarbetet på brottsplatsen. Avdelningens tre utredningsenheter är placerade i Stockholm, Göteborg och Malmö.

SKJUTNINGAR

Att använda skjutvapen är en mycket allvarlig form av våldsanvändning och den utredning som följer hos SU kräver många utredningsåtgärder både omedelbart och på sikt. När en polis har avlossat sitt tjänstevapen delas händelsen in i tre kategorier beroende på bakgrunden till åtgärden. Det kan vara fråga om ett vådaskott, ett varningsskott eller om verkanseld.

När en förundersökning i anledning av att en polis avlossat verkanseld eller ett varningsskott sker på SU, är det inte sällan som det finns en annan brottsutredning som löper parallellt inom Polismyndigheten. Denna har ofta sin grund i vad som har föranlett ett polisingripande. I de fallen är det viktigt att skilja på syftet med de båda utredningarna.

Förundersökningsledarens direktiv brukar innefatta att alla moment ska klarläggas, vilket innebär att inhämta dokumentation, analysera ljud- och filmmaterial, hålla förhör, genomföra teknisk undersökning av vapen och brottsplats samt låta utföra en läkarundersökning. Alla dessa moment tar tid men är viktiga för att förundersökningsledaren ska kunna fatta ett välgrundat beslut i frågan om det finns en misstanke om brott mot polisen som avlossat sitt vapen.

4.3 Underrättelse

Det huvudsakliga uppdraget för polisiär underrättelseverksamhet är att förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet. SU har motsvarande uppdrag inom sitt ansvarsområde. SU:s underrättelseverksamhet handlägger ärenden tills det finns anledning att anta att ett brott har begåtts. När ett ärende har kommit till ett sådant läge upprättas en anmälan som överlämnas till åklagare vid SÅK för beslut om förundersökning ska inledas eller inte. Underrättelseärenden som berör polisanställda och som inte resulterar i en brottsanmälan överlämnas ofta till säkerhetsavdelningen (tidigare verksamhets-skyddsorganisationen). Sådan information kan exempelvis handla om olämpliga beteenden eller sårbarheter hos den enskilde. Underrättelseärenden kan endast läggas ned efter beslut av avdelningschefen. Underrättelseenheten är placerad i Stockholm och består av

erfarna handläggare och analytiker med bred kompetens och erfarenhet av underrättelsearbete samt kunskaper och förmågor inom bland annat områdena ekonomisk brottslighet, korruption och it-brottslighet.

4.4 Spaning och ingripande

Under 2020 har ytterligare resurser rekryterats till verksamheten med tyngdpunkt på kompetens inom narkotikaområdet då denna brottstyp har ökat i omfattning och bedöms vara prioriterad. Utökningen har stärkt avdelningens operativa förmåga och uthållighet samt inverkat positivt på och effektiviserat hela verksamheten. Spaningsiakttagelserna bidrar till viktig och ibland avgörande information som kan bidra till att ett ärende snabbare kan komma till avslut genom att den initiala informationen bekräftas eller dementeras. Samtidigt bidrar spaningsresurserna också till att nya brott kan upptäckas vilket medför att ärendena växer och blir mer komplexa med ökad kvalitet som följd.

Syftet med spanings- och ingripandeenheten är att säkerställa att SU kan agera så långt som möjligt i egna ärenden utan att riskera oberoendet och avskildheten från övrig polisverksamhet. Varje gång SU begär biträde från övriga Polismyndigheten innebär det att information om SU:s ärenden sprids utanför SU. Förmågan att själv utföra den typen av arbetsuppgifter innebär att kontrollen över information behålls inom SU och att de berördas integritet säkerställs. I de fall SU behöver ytterligare resurser är det också möjligt att begära dessa från övriga polisen.

” Syftet med spanings- och ingripandeenheten är att säkerställa att SU kan agera så långt som möjligt i egna ärenden utan att riskera oberoendet och avskildheten från övrig polisverksamhet.

Spaning- och ingripandeenhetens resurser används både inom underrättelse- och utredningsverksamheten. Enheten har förmåga att utföra spaningsinsatser som

” Spaningsiakttagelserna bidrar till viktig och ibland avgörande information som kan bidra till att ett ärende snabbare kan komma till avslut.

löper under längre tid såväl som korta insatser med enstaka aktiviteter. Enheten fungerar också som den primära funktionen för att utföra ingripanden. SU:s ärenden är ofta av känslig natur med komplicerade jävs-, sekretess- och säkerhetssituationer vilket gör att det är ett begränsat antal personer inom myndigheten som är lämpade för spaning och ingripanden i dessa ärenden. Att SU nu självständigt kan utföra och samordna sådana insatser är positivt för verksamheten samtidigt som Polismyndighetens övriga spaningsresurser fredas i större utsträckning.

4.5 Kansli

Det gemensamma kansliet har till uppgift att planera och följa upp avdelningens verksamhet på en övergripande nivå. Kansliet ska även stödja och kvalitets-säkra verksamheten för att säkerställa att avdelningen regelbundet följer upp beslut, frågeställningar och aktiviteter relaterade till budget, systematiskt arbetsmiljöarbete, juridik, kommunikation, kompetensutveckling, internationell samverkan samt information och förhandlingar med arbetstagarorganisationerna.

SU har under året fortsatt att utveckla avdelningens lednings- och styrningsmodell på strategisk och operativ nivå i syfte att öka kvalitet och effektivitet för att följa upp resultaten. I takt med att de nya förutsättningarna

att leda på distans och med medarbetare som i allt större utsträckning arbetar hemifrån har modellerna för mötesstrukturer utvecklats. Detta har ställt nya krav på kommunikationskanaler och på hur säkerhet, verksamhet och arbetsmiljö ska säkerställas för att tillgodose verksamhetens behov och krav.

Avdelningen har under året tillämpat nya metoder inom det brottsbekämpande området och stärkt kompetensen inom den digitala kommunikationen till följd av pandemins påverkan. Flera avdelningsgemensamma projekt har påbörjats och genomförts för att effektivisera och höja kvaliteten på verksamheten. Några exempel på detta är avdelningens fortsatta arbete att stärka brottsofferhanteringen och att öka kvaliteten samt effektivisera processen för utredningsverksamheten.

Avdelningen har även förbättrat möjligheterna att kunna göra mer kvalificerade uppföljningar och prognostiseringar av brottsutvecklingen. Detta har bidragit till ökade möjligheter att planera verksamheten och kompetensförsörjningen.

Jan Carlsson, biträdande avdelningschef/kanslichef.

Exempel på domar från 2020

HAPARANDA

Misshandel

En polis dömdes för misshandel då han utdelat en spark som träffat benet på en gripen i samband med avvisering. Tingsrätten konstaterade att målsäganden vid tillfället varit frihetsberövad, obehäpnad, kraftigt berusad och inte kunnat värja sig. Tingsrätten dömde polisen för misshandel av normalgraden.

Påföljd: Villkorlig dom och 60 dagsböter om 425 kr. I påföljdsbestämningen togs hänsyn till att den tilltalade antagligen skulle komma att skiljas från sin anställning.

STOCKHOLM

Grovt koppleri och medhjälp till grovt bokföringsbrott samt ringa dopningsbrott, brott mot vapenlagen och brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor

En polis åtalades för grovt koppleri för att tillsammans med sin fru uppsåtligen ha främjat och på ett otillbörligt sätt utnyttjat att flera målsäganden haft tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning. Han åtalades även för medhjälp till grovt bokföringsbrott då han enligt åtalet hade varit sin fru behjälplig med att utföra allt bokföringsarbete och han i bokföringen endast tagit upp en mindre del av verksamhetens totala intäkter.

Tingsrätten konstaterade att det inte i målet presenterades något bevis som på ett klart och otvetydigt sätt visade att polisen hade haft uppsåt till de påstådda brotten, det vill säga att han skulle ha känt till att försäljning av sexuella tjänster ägde rum i verksamheten. Tingsrätten slog därför fast att det inte var ställt utom rimligt tvivel att polisen hade gjort sig skyldig till grovt koppleri och medhjälp till grovt bokföringsbrott. Han frikändes därför från dessa åtalspunkter.

Påföljd: Polisen stod också åtalad för ringa dopningsbrott, brott mot vapenlagen och brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor. I denna del fann tingsrätten åtalet styrkt. Påföljden bestämdes till 80 dagsböter om 300 kronor.

MALMÖ

Bedrägeri

En polis dömdes för bedrägeri då han vid elva tillfällen tankat sina privata bilar och betalat med det kreditkort Polismyndigheten tillhandahållit honom för att bestrida kostnader i tjänsten.

Påföljd: Villkorlig dom. I påföljdsbestämningen togs hänsyn till att Polismyndighetens ansvarsnämnd meddelat att den tilltalade kommer att skiljas från sin anställning vid fällande dom.

SOLNA

Narkotikabrott

En polisanställd dömdes för narkotikabrott för att uppsåtligen och olovligen ha framställt 154,6 gram cannabis i sin bostad. Tingsrätten konstaterade att gärningen var att bedöma som narkotikabrott av normalgraden.

Påföljd: En månads fängelse. Tingsrätten beaktade att den tilltalade skulle komma att skiljas från sin anställning vid fällande dom.

JÖNKÖPING

Oaktsam våldtäkt och brott mot vapenlagen

En polisstudent dömdes för oaktsam våldtäkt för att ha genomfört samlag med målsäganden utan dennas samtycke. Tingsrätten konstaterade att han varit grovt oaktsam beträffande den omständigheten att målsäganden inte deltog frivilligt.

Tingsrätten fann att det framstod som uteslutet att han undgått att märka att målsäganden starkt motsatte sig hans agerande och inte deltog frivilligt och konstaterade att polisstudentens medvetna oaktsamhet låg ytterst nära ett uppsåtligt handlande. Han dömdes även för brott mot vapenlagen eftersom han innehaft 75 patroner utan att ha rätt till det.

Påföljd: Fängelse i 10 månader. Polisstudenten ska även betala 95 000 kronor i skadestånd till målsäganden.

HALMSTAD**Osant intygande**

En arrestvakt dömdes för osant intygande efter att under tjänstgöring i fyra olika personers respektive tillsynsblankett oriktigt ha uppgett att tillsyn skett trots att så inte hade skett. Personerna var frihetsberövade enligt lagen om omhändertagande av berusade personer (LOB) och befann sig i polisens arrestavdelning.

Tingsrätten fann det klarlagt att den tilltalade hade lämnat osanna uppgifter om annat än egna angelägenheter i tillsynsbladen och att åtgärden inneburit fara i bevishänseende.

Påföljd: 80 dagsböter om 200 kr.

MALMÖ**Tjänstefel**

En polis dömdes för tjänstefel då hon hade meddelat en person hon trodde var föremål för tvångsmedel att denne var efterlyst. Personen var misstänkt för grovt brott och anhållen i sin frånvaro. Hon hade därmed röjt en uppgift som hon var skyldig att hemlighålla. Tingsrätten konstaterade att en uppgift som omfattas av förundersökningssekretess inte får röjas för enskilda av någon som fått del av uppgiften på grund av sin anställning hos Polismyndigheten och att det skulle kunna antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas genom röjandet.

Tingsrätten konstaterade att X på grund av en tidigare genomförd husrannsakan säkert ändå fått reda på att han var efterlyst och att polisen därmed inte kunde dömas för brott mot tystnadsplikten. Tingsrätten slog fast att genom att ringa samtalet utan att ha del i förundersökningen hade polisen uppsåtligt vid myndighetsutövning åsidosatt vad som gällde för uppgiften som polis och dömde henne därför för tjänstefel.

Påföljd: 40 dagsböter om 270 kr.

NORRKÖPING**Tjänstefel**

Två arrestvakter dömdes för tjänstefel då de hade brutit i tillsynen avseende tre personer som var intagna i arresten och därigenom vid sin myndighetsutövning åsidosatt vad som gällt för uppgiften. En av de intagna avled under tiden han befann sig i arrestlokalen.

Tingsrätten slog fast att åtgärder som görs i samband med tillsyn av personer som är omhändertagna enligt LOB eller som enligt annan lagstiftning är intagna på arresten sker vid myndighetsutövning och att tillsynen ska vara noggrann. Om det inte bedöms som obehövt ska den som utövar tillsynen gå in i förvaringsrummet och kontrollera den intagnes hälsotillstånd. I tillsynsbladen saknades uppgifter om tillsyn under vissa tidsintervaller och det ålåg arrestvakterna att löpande dokumentera genomförda tillsyner.

Tingsrätten konstaterade att det inte var utrett att arrestvakterna hade åsidosatt vad som gällt för uppgiften. Enligt tingsrättens mening hade de dock varit oaktsamma i förhållande till den bristfälliga dokumentationen av tillsynen.

Påföljd: 60 dagsböter om 50 kr respektive 60 dagsböter om 270 kr.

SOLNA**Grov stöld**

En tidigare polisanställd dömdes för grov stöld för att vid 39 tillfällen ha tagit ett stort antal bildäck från Polismyndigheten. Tingsrätten bedömde att vart och ett av tillgreppen var ett fullbordat stöldbrott och att tillgreppen skulle rubriceras som grova mot bakgrund av att den tilltalade missbrukat sin position och Polismyndighetens förtroende, att han stulit systematiskt och att däckerna haft ett icke obetydligt värde. I bedömningen vägdes också in att han dragit in andra personer i brottsligheten när han anlitat till honom närstående personer vid försäljningen av däckerna. Den tidigare polisanställda dömdes för grov stöld vid 39 tillfällen.

Påföljd: Villkorlig dom med samhällstjänst 240 timmar. Han ska även betala skadestånd till Polismyndigheten med 163 770 kr. Den tidigare polisanställda hade redan avslutat sin anställning vid Polismyndigheten vid tiden för domen.

KRISTIANSTAD**Dataintrång och brott mot tystnadsplikt**

En polis dömdes för att vid sju tillfällen olovligt ha gjort slagningar i Polisens it-system som inte ansågs nödvändiga för utförandet av hans arbetsuppgifter samt för brott mot tystnadsplikt genom att röja uppgift som han var skyldig att hemlighålla, genom att berätta för en person att denna inte var efterlyst.

Tingsrätten konstaterade att det var visat att polisen hade gjort slagningar som inte var tjänsterelaterade. Därefter konstaterade tingsrätten att en sekretessbelagd uppgift om tvångsmedel kan avse såväl förekomst som icke-förekomst i ett register och att polisen lämnat ut uppgift som han varit pliktig att hemlighålla.

Tingsrätten bedömde att polisen gjort sig skyldig till brott mot tystnadsplikt genom oaktsamhet.

Påföljd: 50 dagsböter om 360 kronor. I påföljdsbestämningen togs hänsyn till att polisen antagligen skulle komma att skiljas från sin anställning.

5 Verksamhetsåret 2020

5.1 Strategiska inriktningar

Avdelningens strategiska inriktningar lägger grunden för framgång och ökar den strategiska och operativa förmågan. Avdelningens ledord ”oberoende och kvalitet” ska genomsyra arbetet inom samtliga inriktningar. Avdelningen tar varje år fram en strategisk rapport som ligger till grund för beslut om de strategiska inriktningarna. Årets strategiska rapport innebar att smärre justeringar gjordes för de strategiska inriktningarna som gäller för 2021–2025. ”Helheten före delarna” har tillkommit som en ny inriktning i syfte att ytterligare stärka avdelningens verksamhet och medarbetare till en större helhet.

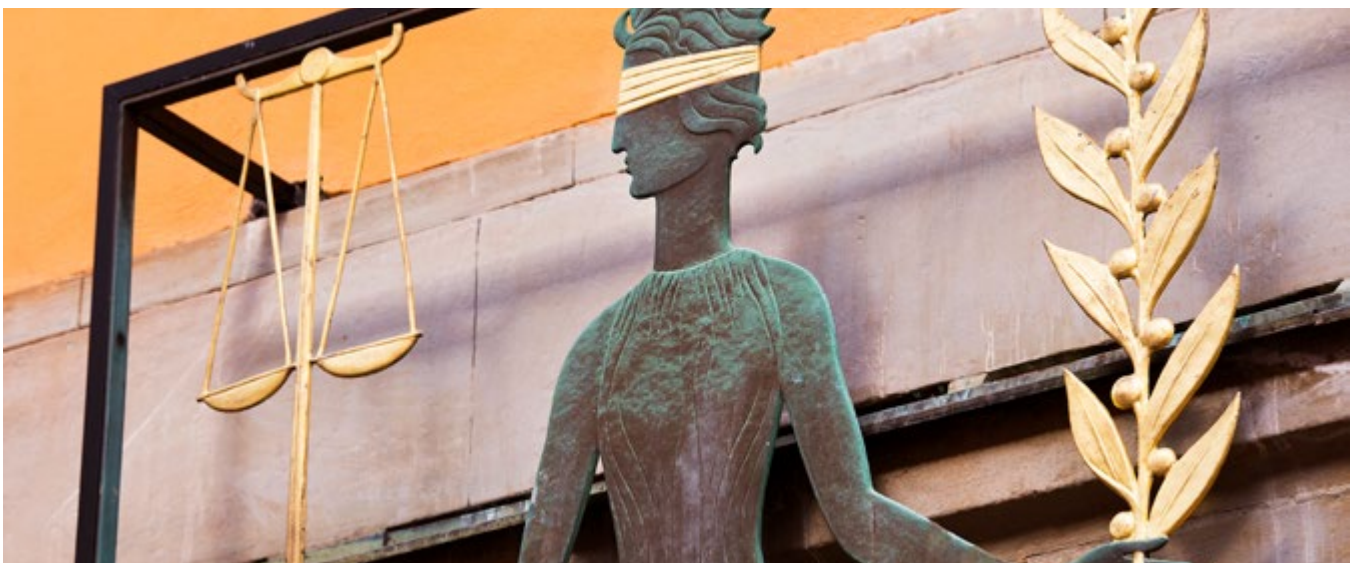
Genom de strategiska inriktningarna skapas möjligheter för en långsiktig styrning av verksamheten, vilket är en förutsättning för att få den stabilitet som behövs för att jobba effektivt. SU:s kansli har under året fortsatt att utveckla avdelningens styr- och uppföljningsprocess som ett led i att skapa förutsättningar för det långsiktiga strategiska arbetet. Syftet har varit att säkerställa och

utveckla SU:s förmågor genom ett tillitsbaserat ledningssystem där utvecklingen av verksamheten är medarbetardriven. Utvecklingsarbetet av processen kommer att fortsätta under 2021.

De nu gällande strategiska inriktningarna:

1. Behålla och stärka kompetensen
2. Öka förmågan att upptäcka och utreda brott
3. Kommunikation
4. Stärka det internationella samarbetet
5. Digitalisering
6. Helheten före delarna

SU har under året genomfört aktiviteter inom samtliga områden vilket har bidragit till den förflyttning som avdelningen gör för att vidareutveckla verksamheten. Fokus har varit att digitalisera verksamheten, utveckla avdelningens externa kommunikation och att stärka det internationella samarbetet.

Stina Karlgrund, chef för utredningsenhet Malmö, håller i en utbildning för regionala vakthavande befäl.

5.2 Behålla och stärka kompetensen

5.2.1 Kompetensförsörjning och kompetensinsatser

SU tar årligen fram en strategisk kompetensförsörjningsplan för att säkerställa avdelningens kompetens över tid. En tillbakablick och analys av de föregående årens kompetensförsörjningsplaner genomfördes i slutet av 2020 och denna visade att rekryteringar och kompetensförsörjning av medarbetare och chefer har genomförts enligt plan. Bedömningen är att behovet av kompetens inom it med bland annat förmåga att kunna analysera och visualisera stora mängder information kommer att öka inom avdelningen de kommande åren.

Under 2020 har två avdelningsgemensamma konferenser hållits, delvis digitala, med syfte öka kunskapen i relevanta ämnesområden och utbyta erfarenheter. Under vårens konferens var temat mänskliga rättigheter och barnkonventionen och under hösten var temat korruption och oegentligheter. Avdelningen arbetar regelbundet med frågor kring risk för jäv, korruption och kopplingen till

eventuella engagemang i bisysslor vilket medarbetarna tillfrågas om i det årliga utvecklingssamtalet.

Under 2019 påbörjades en omfattande intern utbildning för SU:s utredare och avsikten var att denna skulle fortgå under 2020 men på grund av pandemin har utbildningen skjutits på framtiden.

Till följd av pandemin har flera av de planerade kompetensinsatserna, både nationella och internationella, ställts in varför den totala mängden genomförda utbildningar har varit färre jämfört med tidigare år. Chefer och medarbetare deltog under 2020 i utbildningar inom områdena analys, språk, att leda på distans, ekonomisk brottslighet, hat- och demokratibrott samt regelverket kring personuppgiftsbehandlingar.

SU medverkade under året som föreläsare på vissa av Polismyndighetens nationella utbildningar bland annat på utbildningarna för regionala vakthavande befäl och för regionala krisstödssamordnare.

5.3 Öka förmågan att upptäcka och utreda brott

5.3.1 Offensiv brottsutredning

Med målsättningen att SU ska bli mer offensiv i det brottsutredande uppdraget fattade avdelningschefen tidigare beslut om att vissa åtgärder och metoder ska utvecklas i syfte att nå ökad kvalitet och effektivitet. Som en följd av detta har utredningsenheterna fortsatt att effektivisera strukturerna för utförandet av förundersökningar, samverkan med SÅK, användning av tvångsmedel, uppföljning samt dokumentations- och utlämnandeprocess.

5.3.2 Korruption

Sedan några år tillbaka bedriver avdelningen ett medarbetarprojekt som syftar till att öka kunskapen om vilka verktyg som behövs för att upptäcka och utreda korruption. Projektetgruppens deltagare kommer från avdelningens olika enheter och de har ett uppdrag att självständigt föra frågeställningar och erfarenheter vidare till övriga avdelningen.

Under 2018 granskades Sverige av Europarådet/GRECO, Group of States against Corruption, rörande förebyggande och bekämpande av korruption inom regeringen och Polismyndigheten. En av Grecos rekommendationer tillföll SU att uppfylla, att publicera anonymiserade resultat av de utredningar gällande korruptions- och integritetsbrott som genomförs. SU publicerar idag domar och strafförelägganden på Polismyndighetens interna webb, Intrapolis och i tidningen Svensk Polis.

Det är viktigt att på ett tydligt och transparent sätt redovisa avgöranden i SU:s utredningar som en del i det brottsförebyggande arbetet. SU har därför påbörjat ett arbete som syftar till att publicera domar och relevant information från SU:s verksamhet, på en egen webbsida, på den publika adressen www.polisen.se.

5.4 Kommunikation

Under året har SU bedrivit ett aktivt kommunikationsarbete i syfte att öka kunskapen och förståelsen för SU:s uppdrag och verksamhet. Avdelningen har kommunicerat vilken typ av ärenden som avdelningen handlägger, hur en anmälan till avdelningen upprättas och hur ärendegången ser ut. Detta är viktigt för att öka transparensen, utveckla det brottsförebyggande arbetet och för att stärka förtroendet för avdelningens och Polismyndighetens verksamhet.

Riktade informationsinsatser har skett gentemot bland annat Polismyndighetens insynsråd och regionpolisråd, studenter vid Polishögskolorna och de brottsutredande verksamheterna vid flera av de myndigheter som SU ansvarar för. Det rådande läget med pandemin har medfört att det i vissa fall inte har varit möjligt att hålla fysiska möten, men då har istället digitala möten anordnats.

För att nå ut till en bredare allmänhet har SU även medverkat i flera medieinsatser både på webben, i tryckt media och i poddar, vissa på eget initiativ och andra på förfrågningar.

5.4.1 Brottsofferarbete

En projektgrupp har under året fokuserat på att föreslå förbättringar för att höja kvaliteten på SU:s brottsofferarbete. Målet med projektet är att målsäganden ska få en ökad förståelse för vad som händer med anmälningar som handläggs inom SU då detta till viss del skiljer sig åt jämfört med övriga Polismyndigheten. Alla som anmäler ett brott som utreds av SU, och som är brottsoffer, får särskild information om de förutsättningar som gäller för detta.

5.4.2 Brottsförebyggande arbete

SU har självständigt initierat flera publikationer i externa medier under året vilket är en ambitionshöjning jämfört med tidigare. Detta har resulterat i en ökad förståelse för avdelningens uppdrag och ett ökat intresse samt informationsinflöde till verksamheten.

SU har under 2020 dokumenterat iakttagelser och erfarenheter från den egna brottsbekämpande verksamheten och delat dessa till Polismyndighetens olika verksamhetsgrenar. Syftet med detta är att uppmärksamma och återkoppla till Polismyndigheten i de fall SU har identifierat bristande rutiner, beteenden eller metoder som behöver förändras.

5.5 Stärka det internationella samarbetet

SU har sedan dess start aktivt sökt kontakt med sina motsvarande organisationer i andra länder för att bilda nätverk, hämta kunskap och utbyta erfarenheter kring gemensamma frågor. Detta är en prioriterad strategisk inriktning för SU:s verksamhet då det saknas organisationer med motsvarande uppdrag inom landet. Det finns därmed skäl att närma sig internutredningsorganisationer i andra länder.

Underrättelsechef Stefan Andersson som talare vid ett seminarium i Barcelona.

5.5.1 Internal Criminal Investigations Network (ICIN) – an initiative of the Swedish Police

I början av 2017 skickade SU ut en kontaktförfrågan till sina motsvarigheter inom EU med en förhoppning att dessa skulle vilja medverka i ett framtida internationellt forum. SU:s idé var att ett framtida nätverk skulle kunna kopplas till Europol och dess mandat med etablerade nätverk inom brottsbekämpning inom och utom EU. Arbetet med forumet har sedan dess fortsatt och i februari 2020 framförde SU en presentation på Europol¹ om avsaknaden av ett nätverk för organisationer som bedriver intern brottsutredning mot anställda inom en polisorganisation samt framförde ett önskemål om att bilda ett nätverk inom Europolis mandat. Förslaget tillstyrktes av Europol och SU fick i uppdrag att implementera det nya nätverket.

¹ Presentationen och förslaget lades fram på HENU-forumet som är det högsta beslutande forumet för Europolis verksamhet. Det består av representanter från medlemsländernas och de länder som Europol har operativa avtal med (Head of National Units, HENU).

Lone Callias, chef för utredningsenhet Stockholm, presenterar verksamheten vid SU vid ett internationellt besök i Stockholm.

I mars beslutade SU:s avdelningschef formellt att bilda Internal Criminal Investigations Network (ICIN) – an initiative of the Swedish Police. I december beslutades om att ett tjugotal olika organisationer från ett tjugotal olika länder skulle få medlemskap i ICIN. Responsen från länderna har varit mycket positiv och det finns ett starkt stöd samt intresse för nätverket. Syftet med nätverket är att stärka förtroendet för de europeiska polisorganisationerna och Europol, utbyta erfarenheter mellan varandra samt stärka organisationernas förmåga att bedriva en effektiv verksamhet med hög kvalitet.

5.5.2 Det nordiska nätverket

Under 2016 tog SU initiativ till att stärka samarbetet mellan internutredningsverksamheterna i Norden i syfte att utbyta erfarenheter och diskutera gemensamma utmaningar. Cheferna för verksamheterna har genomfört årliga möten och medarbetarna har genomfört studiebesök hos varandra i syfte att öka samverkan

och underlätta informationsutbyte. Under 2019 fattade avdelningschefen på SU beslut om att inleda ett projekt för att identifiera rättsliga förutsättningar, kontaktvägar och metodfrågor för utökad samverkan mellan de nordiska internutredningsverksamheterna. Projektet är en viktig del i arbetet att framgångsrikt kunna hantera ärenden som korsar landsgränser och i det brottsförebyggande arbetet. En rapport för projektet är under framtagande och beräknas vara klar under 2021.

5.5.3 Internationella studiebesök

SU har på grund av pandemin inte haft besök av några internationella organisationer och inte heller genomfört några egna studiebesök under 2020. Avdelningen ställde in ett planerat studiebesök till Europol där målet var att delta i ett gemensamt introduktionsprogram om Europol. Vidare ställdes ett planerat besök till en internutredningsorganisation i ett annat EU-land in på grund av pandemin.

5.6 Digitalisering

Som ett led i det strategiska arbetet att bli mera digitaliserade har avdelningen vidtagit flera åtgärder. Bland annat har arbetssätten anpassats med ett fokus på att den enskilde medarbetaren ska uppnå en ökad förståelse för hur man kan använda tekniska hjälpmedel för att öka kvalitet och effektivitet i vardagen. Konferensrum har utrustats med modern teknik för att underlätta videokommunikation på distans.

5.7 Helheten före delarna

5.7.1 Medarbetargrupp

För att stödja det medarbetardrivna utvecklingsarbetet har avdelningen en medarbetargrupp som består av deltagare från de olika enheterna. Syftet är att medarbetarna ska kunna bidra till verksamhetens utveckling utan frågeställningar som utdelats av cheferna.

5.7.2 Analytikernätverk

Under det senaste året har avdelningen ökat antalet analytiker och av den anledningen har ett analytikernätverk skapats i syfte att överföra kunskap och dela framgångsfaktorer mellan varandra.

5.7.3 Administratörsnätverk

Avdelningens administratörer har ett nätverk i syfte att koordinera gemensamma åtaganden och utbyta erfarenheter mellan varandra.

5.7.4 Miljöfrämjande åtgärder

Avdelningen har i allt större omfattning ökat sin digitala förmåga till kommunikation på distans vilket har medfört att antal resor har minskat i omfattning. De resor som har vidtagits har genomförts på ett sätt som har strävat till att minska den negativa miljöpåverkan, till exempel har tåg valts istället för flyg. Lokalerna har undersökts i syfte att göra dem energieffektiva avseende klimat och belysning.

5.7.5 Samverkan och utbyten

Som en nationell, fristående avdelning är SU beroende av samverkan med andra parter inom och utom Polismyndigheten. Avdelningen har fortsatt att utveckla samverkansformer med befintliga och nya verksamhetsgrenar för att, i en större helhet, verka för att de övergripande målen för SU och Polismyndigheten uppnås med gemensam kraft. Centrala parter i detta har varit it-avdelningen, säkerhetsavdelningen och Särskilda Åklagarkammaren. Utöver dessa genomförs regelbundet operativa utbyten och samverkan med de myndigheter vars befattningshavare SU ansvarar för att utreda. SU har under 2020 identifierat ett behov av ett samverkansforum för dessa myndigheter i syfte att dela modus och trender för frågor som rör misstänkt brottslighet utförd av de anställda. Avdelning avser att fortsätta med att implementera detta nya forum under 2021.

5.7.6 Åtgärder avseende medarbetarskydd

Avdelningen har genomfört riskanalyser och vidtagit åtgärder avseende bland annat enheternas lokaler, larmsystem och brandskydd. Åtgärder har vidtagits för att minska risken för exponering och smittspridning av Covid-19 för medarbetarna i dess kontakt med allmänheten både inne i och utanför avdelningens lokaler.

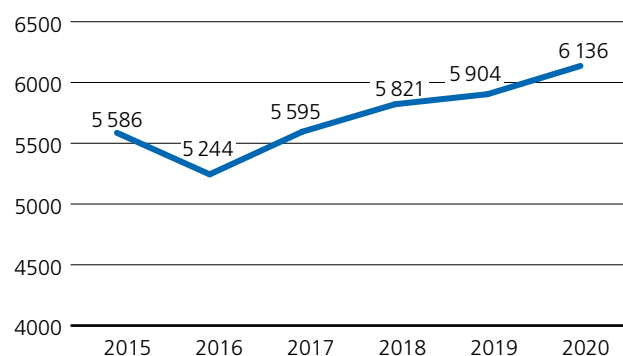
6 Resultatredovisning

6.1 Inkomna ärenden

Under 2020 inkom 6 136 ärenden till SU vilket är 232 fler ärenden än under 2019.

FIGUR 1

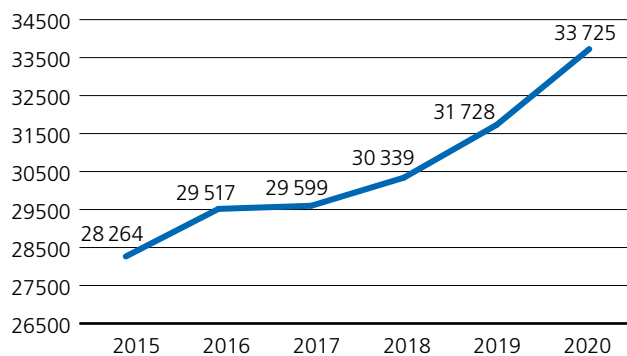
Antal inkomna ärenden till SU 2015–2020.

Efter en minskning av inkomna ärenden från år 2015 till år 2016 har antalet inkomna ärenden till SU ökat varje år, från 5 244 år 2016 till 6 136 år 2020. Under denna period har ärendeinflödet ökat med cirka 17 procent. Den huvudsakliga förklaringen till denna ökning torde vara att de personer som utreds av SU också har ökat. Polismyndighetens personalstyrka har under samma period, år 2016 till år 2020, ökat med cirka 17 procent (från 29 517 anställda år 2016 till 33 725 anställda år 2020). Övriga personalkategorier som utreds av SU har inte ökat i samma omfattning.

FIGUR 2

Antal anställda Polismyndigheten.

De polisanställda som mest anmäls i sin yrkesutövning är poliser i yttre tjänst, i synnerhet poliser i ingripandeverksamheten. Detta är en personalkategori som ökat med cirka 200 personer från 2019 till 2020. Statistiken visar också att de ärenden som klassificerats som ingripandenärenden, det vill säga att en anmälan har gjorts som en följd av ett ingripande, har ökat mellan 2019 och 2020. Det beror sannolikt på ett flertal samverkande faktorer. De polisanställda har som konstaterats ovan ökat och med det följer en ökad polisiär närvaro och således ett ökat antal tillfällen med sådana situationer då anmälan oftast görs. Till det ska läggas de insatser som under året har genomförts mot den organiserade brottsligheten, inte minst den brottslighet som kopplas till de utsatta områdena² och den kraftsamling som gjorts inom ramen för den nationella

² Se vidare Polismyndighetens årsredovisning om arbetet i utsatta områden.

särskilda händelsen Rimfrost³. Det kan inte uteslutas att en del anmälningar ingår i försök att påverka ingripandepoliserna genom motanmälningar i samband med deras mer aktiva närvaro i utsatta områden. Ökningen av så kallad ingripandeärenden har dock inte lett till en markant ökning av inledda förundersökningar. En orsak till det kan vara att allmänheten inte har full kännedom om polisens lagliga rätt att använda våld i vissa situationer och att åklagaren direkt kan avgöra, utifrån tillgänglig dokumentation och uppgifterna i anmälan, att inget brott har begåtts varför förundersökning inte ska inledas.

Fördelningen av de befattningshavare som anmälts under 2020 visas i tabell 1. Poliser utgör som alltid den största gruppen av befattningshavare som anmäls till SU, vilket är linje med det förväntade utifrån resonemangen ovan. I stort är det små eller inga förändringar avseende hur ärendefördelningen ser ut mellan de befattningshavare som utreds av SU.

TABELL 1

Fördelningen av befattningshavare som anmälts till SU 2020.

Myndighet	2020
Polismyndigheten	
– Polis	83,4 %
– Civilanställd	5,4 %
– Oklar anställning	1,6 %
– Polisstudent	0,4 %
Domstol	1,8 %
Åklagarmyndigheten	2,4 %
Riksdagsledamot, statsråd	0,9 %
Säkerhetspolisen	0,2 %
Tullverket	0,2 %
Övriga	0,4 %
Oklart i anmälan	3,3 %

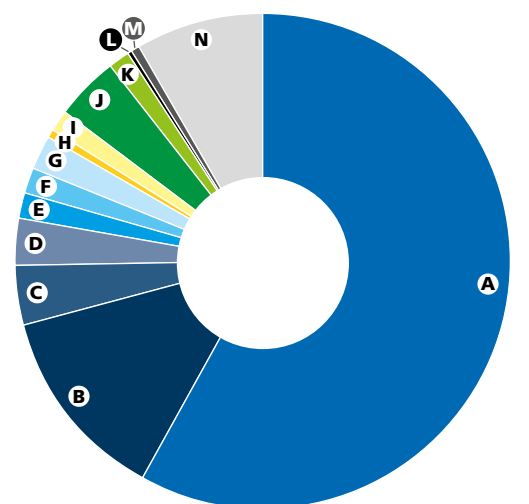
³ Den nationella insatsen pågick från november 2019 till juni 2020. I operationen kraftsamlade och resursförstärkte polisen linjearbetet i polisregion Syd och polisregion Mitt i kampen mot grovt våld.

6.2 Brottskategorier

Fördelningen av kategorier av ärenden visas i figur 3.

FIGUR 3

Fördelningen av brottskategorier anmälda till SU 2020.

- A** Tjänstefel **58,1 %**
- B** Våldsbrott **13 %**
- C** Stöld, snatteri **3,7 %**
- D** Trafikbrott, rattfylleri **3 %**
- E** Ärekränkning **1,8 %**
- F** Brott mot tystnadsplikt **1,7 %**
- G** Dataintrång **2,3 %**
- H** Hemfridsbrott, olaga intrång **0,5 %**
- I** Skadegörelse **1,2 %**
- J** Ofredande **4,3 %**
- K** Olaga hot **1,4 %**
- L** Människorov, olaga frihetsberövande **0,5 %**
- M** Felaktig brottskod **0,3 %**
- N** Övriga brott **8,2 %**

Liksom tidigare år utgör tjänstefel den största kategorin brott som anmälts till SU och andelen är i stort sett oförändrad jämfört med 2019. Rubriceringen tjänstefel används ofta när ingen annan brottsrubricering är passande, till exempel när en brottsanmälan upprättas som kan handla om olämpliga beteenden. Även vad gäller övriga brottskategorier är fördelningen i det närmaste oförändrad.

Det är stor skillnad mellan brottskategorierna vad gäller huruvida förundersökning inleds eller inte. Exempelvis inleddes förundersökning endast i cirka 11 procent av tjänstefelen medan förundersökning inleds i närmare 70 procent av dataintrången. Även trafikbrott och brott mot tystnadsplikt leder i hög grad till förundersökning. Utöver tjänstefel finns det ett antal brottskategorier med låg grad av inledd förundersökning. Dessa är ärekränkning, stöld/snatteri, människorov/olaga frihetsberövande, ofredande och våldbrott där förundersökning inleddes i mellan 20 och 35 procent av fallen.

6.3 Ärendeflöde och resultatmått

Årliga nyckeltal över ärendeflödet sedan SU inrättades 2015 redovisas i tabell 2.

Bearbetade och redovisade ärenden har minskat jämfört med 2019, vilket främst beror på att flera utredningar mot nämndemän med ett stort antal brott i varje utredning hanterades under 2019. I samband med detta beslutades att varje sådant brott skulle redovisas som ett separat ärende. Enligt överenskommelse med Särskilda åklagarkammaren sker redovisning inte längre på detta sätt. Det innebär också att såväl utredningsandel som redovisningsandel nu är nere på mer förväntade nivåer. Redovisningsandelen var även år 2020 betydligt lägre än övriga Polismyndigheten (se Polismyndighetens årsredovisning 2020), vilket är förväntat med tanke på hur handläggningen i SU:s ärenden skiljer sig från övriga ärenden.

Medelgenomströmningstiden har minskat markant jämfört med 2019 och är nu kortare än någonsin sedan SU inrättades. Bedömningen är att detta beror både på en generell högre kvalitet och effektivitet vid utredningensheterna och att ärendesamordningen utvecklats verksamheten under året. Avdelningen har gett bättre förutsättningar för åklagarna att fatta välgrundade beslut om förundersökning redan i det inledande stadiet.

TABELL 2
Resultatmått 2015–2020.

År	Inkomna ärenden	Bearbetade ärenden* ¹	Redovisade ärenden till åklagare	Utredningsandel* ²	Redovisningsandel* ³	Medelgenomströmningstid bearbetade (dagar)
2015	5 586	1 921	140	7 %	3 %	78
2016	5 244	1 406	100	7 %	2 %	66
2017	5 595	1 233	150	12 %	3 %	81
2018	5 821	1 560	129	8 %	2 %	73
2019	5 904	1 835	888 * ⁴	48 %	14 %	87
2020	6 136	1 227	168	14 %	3 %	65

*¹ Bearbetade är antalet slutredovisade ärenden med inledd förundersökning.

*² Utredningsandel är antalet ärenden som redovisats till åklagare dividerat med antalet bearbetade ärenden.

*³ Redovisningsandel är antalet ärenden som redovisats till åklagare dividerat med antalet avslutade ärenden.

*⁴ 2019 genomfördes flera utredningar mot nämndemän med ett stort antal brott i varje utredning. Det beslutades att varje sådant brott skulle redovisas som ett separat ärende. Enligt överenskommelse med Särskilda åklagarkammaren sker redovisning inte längre på detta sätt.

ÅKLAGARLEDDA FÖRUNDESRÖKNINGAR VID SU

Det är alltid en åklagare som är förundersökningsledare för SU:s utredningar. Det får konsekvenser för SU:s resultatredovisning. Åklagaren beslutar om ett förundersökningsprotokoll ska upprättas och i de ärenden där åklagaren anser att det saknas skäl att ta ärendet vidare till åtal läggs ärendet ner utan att ett förundersökningsprotokoll har färdigställts. De senare ärendena räknas då inte in i SU:s redovisade ärenden. Nästan alla ärenden inom SU som leder till en redovisning med ett förundersökningsprotokoll leder också till att åtal väcks.

I ärenden hos övriga Polismyndigheten är det ofta en polisanställd som är förundersökningsledare. I sådana fall redovisas ärendet som ett förundersökningsprotokoll till åklagare för beslut om åtal ska väckas. I flera fall väljer åklagaren då att lägga ned ärendet eller att endast åtala för en del av de brott som ingår i förundersökningsprotokollet. Konsekvensen för resultatredovisningen blir att den så kallade redovisningsandelen blir högre för övriga Polismyndigheten än för SU.

6.4 Underrättelser

Inkomna underrättelser är en av flera vägar till en upprättad anmälan. Under 2020 registrerades 286 underrättelseärenden, vilket är färre än under 2019 då 340 ärenden registrerades. Detta torde delvis kunna förklaras i ett lägre inflöde av underrättelser från Polismyndigheten till följd av pandemin. Brott mot tystnadsplikten är den mest frekventa kategorin av underrättelseärendena, men även dataintrång och narkotikabrott (inklusive eget bruk) är relativt vanligt förekommande.

Av de inkomna ärendena upprättades 21 brottsanmälningar som överlämnades till åklagare för beslut om huruvida förundersökning skulle inledas. Det är färre än under år 2019 då 52 brottsanmälningar upprättades. En förklaring till detta är att det skedde ett personalbyte vid enheten under första halvåret av 2020, tillsammans med ett lägre inflöde av information.

6.5 Budget och ekonomi

SU:s budgeterade medel ingår i Polismyndighetens tilldelning men har en egen anslagspost i regleringsbrevet. För 2020 var anslagsposten 62 884 tkr och SU hade ett överföringsbelopp från 2019 på cirka 160 tkr. Årets anslagsförbrukning uppgick till 59 870 tkr vilket resulterade i ett överskott av anslaget på cirka 3 200 tkr.

English summary

The Special Investigations Department (avdelningen för särskilda utredningar, SU) was established by the Parliament after the Swedish police reform of 2015. SU is an independent department within the Police Authority with a separate budget and offices that are geographically located away from the rest of the Police Authority.

The independence of SU is protected in relation to the rest of the Police Authority and is maintained through the Head of Department being appointed by the Swedish Government. Additionally, the Swedish Government determines the financial framework for the department. Only special prosecutors have the authority to make decisions in SU's preliminary investigations. SU's IT systems are separated from the rest of the Police Authority and only employees of SU have access to the case files within the department. The purpose is to secure that SU's investigations are managed in compliance with the rule of law and integrity.

” Only special prosecutors have the authority to make decisions in SU's preliminary investigations.

SU has strengthened and developed the surveillance operations as part of reinforcing quality and independence. The additional surveillance resources have supplied information that have confirmed or denied the circumstances in criminal intelligence cases. The result is that some cases have expanded due to a strengthened suspicion of crime while other cases were terminated faster.

The department accomplishes its function to secure high quality investigations through experienced and competent staff workers. Clear and effective guidelines and a professional approach contribute to a legally secure operation. The victim of the crime as well as the societal interest is defended at the same time as the people affected by the report are guaranteed their rights.

SU has developed an extensive cooperative network both nationally as well as internationally. The purpose of the international cooperation is to exchange knowledge and discuss joint problem areas and solutions. SU took initiative in October 2019 to create a joint network for internal criminal investigation organizations within the mandate of Europol. The proposal received positive recognition and SU will continue to work with the network's development.

The European Council has through the anti-corruption body GRECO examined and evaluated the Police Authority's prevention activities against corruption and support for integrity. The examination resulted in six recommended actions for the Police Authority whereof one recommendation befell SU to achieve. SU has throughout the year initiated the process to execute the recommended action, which mainly concerns an increased visibility and transparency when accounting for SU's cases.

Due to SU being a separate department within the Police Authority, it is SU's responsibility to make sure that the injured party receives the assistance and support in accordance with their rights. It is an important part of SU's work to build trust for the department. During 2020 the department has initiated a project to analyse SU's case handling process surrounding the victims of crimes that are in need of support in an effort to examine whether extended efforts should be taken to secure the rights of the victims and how to implement any necessary changes.

There were 6 136 complaints of crime reported to SU during 2020, which is in line with previous years. The majority of the complaints concerned employees within the police.

Polisen

Utgivare
Polismyndigheten

Produktion
Kommunikationsavdelningen,
Produktionsenheten

Beställning
Polismyndigheten
Kundcentrum, telefon 114 14

Diariernr.
A035.984/2021

Upplaga
400 ex

Tryck
Polismyndighetens tryckeri
Stockholm, mars 2021

Form och original
Blomquist Communication AB

Foto
Polismyndigheten: sid 3, 8, 10, 13, 16, 17, 19, 20.
Mostphotos: sid 1, 9, 19, 25.

